

3.8.2020

Etelä-Savon vesienhoidon yhteistyöryhmän kokous 2/2020

Aika: torstai 4.6.2020 klo 13.00-15.00

Paikka: Teams-kokous

Läsnä:

Pekka Häkkinen, pj.	Etelä-Savon ELY-keskus
Juho Kotanen, siht.	Etelä-Savon ELY-keskus
Pertti Manninen	Etelä-Savon ELY-keskus
Liisa Muuri	Etelä-Savon ELY-keskus
Panu Ranta	Etelä-Savon ELY-keskus
Päivi Kurki	Luonnonvarakeskus
Esa Hinkkanen	Etelä-Savon vesilaitokset / Savonlinnan Vesi
Hanne Soininen	Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu XAMK
Pekka Häkkinen	Pieksämäen kaupunki
Saara Ryhänen	ProAgria Etelä-Savo, Maa- ja kotitalousnaiset
Sanna Poutamo	Etelä-Savon maakuntaliitto
Anu Eskelinen	GTK
Vesa Kallio	MTK-Etelä-Savo
Hannu Ripatti	MTK metsälinja, Kaakkois-Suomi, Etelä-Savo
Tuukka Liukko	INFRA ry
Hanna Kakriainen	Pieksämäen seutu
Sanna Kontinen	UPM Plywood
Timo Hämäläinen	Mikkelin seutu
Anne-Kaarina Lyytinen	Itä-Suomen aluehallintovirasto
Heikki Tanskanen	Mikkelin seutu
Terhi Helkala	Puolustusvoimat
Leena Pelkonen	
Matti Puranen	Suur-Savon Sähkö Oy
Jari Hyvärinen	GTK
Torsti Hyyryläinen	Mikkelin yliopistokeskus, MUC
Mikael Kraft	Saimaan vesiensuojeluyhdistys
Yrjö Snellman	Etelä-Savon luonnonsuojelupiiri
Marjo Ahola	Suomen metsäkeskus

1. Kokouksen avaus

Yljohtaja Pekka Häkkinen avasi kokouksen ja toivotti osallistujat tervetulleiksi. Pekka Häkkinen toimi puheenjohtajana ja Juho Kotanen sihteerinä.

2. Kokouksen työjärjestyksen hyväksyminen

Kokouksen työjärjestys hyväksyttiin.

3. Edellisen kokouksen (25.3.2020) pöytäkirjan hyväksyminen

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin. Pöytäkirja tallennetaan Etelä-Savon ELY-keskuksen vesienhoidon internet-sivuille: www.ymparisto.fi/vesienhoito/etela-savo

4. Vesienhoidon suunnittelukatsaus

Aikataulut 2020-2021

Pertti Manninen kävi läpi vesienhoidon aikataulua. Toimenpiteiden tallennusten määräaika jatkettiin kuukaudella toukokuun loppuun. Kesällä toimenpiteet kootaan vesienhoitosuunnitelmaan ja samalla valmistellaan ELY-keskuskohtaisia toimenpideohjelmiä. Yhteenveto toimenpiteistä ja luonnos vesienhoitosuunnitelmasta (yhteinen osa) tulee olla kesän aikana valmis kääntämistä varten. Seuraava VHA1-2-ohjausryhmän seuraava kokous on sovittu pidettäväksi 25.9, jossa ohjausryhmät hyväksyvät vesienhoitosuunnitelmaehdotukset. Myös yhteistyöryhmät käsittelevät vesienhoitosuunnitelmaluonnoksia vielä syyskuussa. Asiakirjojen taitto tulee tehdä viimeistään loka-kuussa. Kuulemisen alkaminen on siirretty kuukaudella eteenpäin marraskuun alkuun.

Toimenpidesuunnittelu

Pintavedet

Juho Kotanen esitteli asiaa. Toimenpidesuunnittelu kohdentuu erityisesti alle hyvän tilan oleviin alueisiin tai joiden tila uhkaa heiketä nykyisestä (riskikohteet). Toimialakohtaiset suunnitteluoppaat löytyvät [internetistä](#). Oppaat sisältävät toimenpidevalikoiman sekä paljon pohjatietoa. Niissä on esitetty myös laajempia, valtakunnallisia ohjauskeinoja.

Tähän mennessä suunnittelua on tehty monin paikoin ESAELYn sisällä (esim. vesistökuunnostukset) mutta käyty vuoropuhelua mm. vesihuoltolaitosten (yhdyskunnat) ja VAPOn (turvetuotanto) kanssa. Maataloudesta ja metsätaloudesta on kokoonnuttu asiantuntijaryhmissä kerran tai pari. Pohjavesien osalta GTK on ollut mukana suunnittelemassa toimenpiteitä. Haja-asutuksen toimenpiteistä on käyty keskustelua Mikkeliin seudun ymp.palveluiden kanssa.

Yhteistyöryhmille oli etukäteen lähetetty toimenpiteiden suunnittelutilanne -dokumentti, johon oli viime päivinä tehty päivitystä. Tähän mennessä on arvioitu toimenpidemääriä ja alustavia kustannuksia. Osa toimenpiteistä (mm. hajakuormitus) tallennetaan suunnittelualueittain, usein vain suurimmille suunnittelualueille. Osa toimenpiteistä kohdistetaan vesimuodostumakohtaisesti (erit. vesistökuunnostukset).

Maataloudessa perustoimenpiteitä ei tallenneta mutta ne tuodaan esille vesienhoidon suunnitelmissa ja ohjelmissa. Täydentävissä toimenpiteissä lähes kaikkiin toimenpiteisiin on arvioitu tavoitemäärät, joista osa on samaa tasoa kuin 2. kaudella ja osassa ne ovat kunnianhimoisempia. Osa toimenpiteistä on saatu Kotoma-aineiston ja kohdennetusti gis-analyysin avulla, osassa lähtötietoina on toiminut ympäristökorvausjärjestelmän vuositaso toimenpidemäärät. Todettiin, että lannan käyttöä koskevissa toimenpiteissä kannattaa huomioida myös tiukat ilmastotavoitteet (biokaasuinvestoinnit) ja lähtökohtaisesti mm. maatalouden kosteikkojen määrä tulee olla korkealla tasolla ekologisesti kestävä maatalouden näkökulmasta. Maatalouden uudet vesiensuojelumenetelmät on huomioitu vesiensuojelun tehostamisohjelmassakin. Kipsin levitys ei sovellu järvi-Suomeen mutta kuitulietteet ja erityisesti rakennekalkki voisi olla paikoin hyvä menetelmä maan

kasvukunnon ja fosforin huuhtouman kannalta, tätä kannattaa vielä selvittää. Vesiensuojelukeinoja on käyty läpi mm. OSMO-hankkeessa.

Metsätaloudessa kunnostusojitusmääränä esitettiin n. 600 ha/vuosi perustuen aiempien vuosien tilastointiin. Määrää ei kuitenkaan pidetä tavoitteena, vaan ojitustarpeen arviointi ja eril. mallien ja menetelmien käyttö on keskeistä. Lisäksi hankkeiden sisällä voidaan tapauskohtaisesti arvioida kuviokohtaisesti esim. jättämällä osa ojista ojittamatta. Toimenpideohjelmassa nostetaan esille mm. jatkuva kasvatus ja turvemaiden ojitusmätästykset. Turvemaiden metsänkäsittelyllä on suuri merkitys myös ilmastonäkökulmasta. Metsätalouden vesiensuojelun tehostaminen (suunnittelu ja toteutus) pidetään korkealla tasolla myös jatkossa ja toteutuspuolella tarvitaan myös aiempaa laajempaa rahoituspohjaa. Maakuntastrategiatasolla vesien puhtaus on metsien ohella nostettu yhdeksi kärjistä ja kova tavoite tulee näkyä suunnitelma-asiakirjoissa metsätaloussektorin toimenpiteiden ja ohjauskeinojen osalta.

Vesistökunnostustoimenpiteissä näkyy 2. kauteen nähden kalankulkua helpottavien toimenpiteiden suuri määrä. Suurten patojen poisto (Voikoski, Palokki) käsittää valtaosan kustannuksista. Lisäksi järvikunnostuskohteita on määrällisesti paljon ja niitä tulee todennäköisesti lisää kalatalousalueiden vesienhoitosuunnittelun yhteydessä. Vesiensuojelun tehostamisohjelma mahdollistaa lähivuosina aiempaa suuremman vesistökunnostuspanostuksen, mikä tulisi näkyä Etelä-Savossa uusina hankkeina. Lisäksi on odotettavissa aiempaa enemmän lintuvesikunnostuksia, osa lintuvesistä on ns. erityisalueina vesienhoidon suunnittelussa.

Turvetuotannossa huomioidaan kunnostuksessa tai tuotannossa oleva pinta-ala 2019. Osa soista on poistumassa tuotannosta lähivuosina. Toimenpiteissä suurimmat kustannukset aiheuttavat vesiensuojelun perusrakenteet (kaikilla soilla) ja tehokkaammista menetelmistä kemiallisen käsittelyn käyttökustannukset. Käytöstä poistuvien turvetuotantoalueiden jälkikäyttö tulee nostaa esiin suunnitelma-asiakirjoissa.

Yhdyskuntien toimenpiteissä on käytetty paljon työaikaa tietojen keräämiseen järjestelmistä ja vesihuoltolaitoksille suunnattuihin tiedusteluihin. Suurin yksittäinen kustannus tulee laitosten käytöstä ja ylläpidosta. Laitosten saneeraus / tehostaminen, rakentaminen tai siirtoviemärit kohdentuvat 3. kaudella alustavasti Juvaan, Anttolaan ja Ristiinaan. Varautumissuunnitelmia tulee kaikkien puhdistamolla varustettujen vesihuoltolaitosten tehdä ainakin kerran myös 3. kaudella. Vuotovesien vähentämistä tekevät kaikki laitokset mutta suunnitelmallisuus ja panostukset vaihtelevat. Hulevesien käsittelystä Mikkelissä tulee keskustella vielä kaupungin kanssa (Pankalampi riskimuo-
dostumana).

Haja-asutuksen osalta toimenpidemääriä on arvioitu paikkatietoanalyysin pohjalta ja kahdella eri menetelmällä (valtakunnallinen HAMELYn malli) sekä Mikkelin seudun ymp.palveluiden mallilla. Asia vaatii vielä mahd. valtakunnallista yhtenäistämistä.

Teollisuudessa Varkauden alapuolinen Haukivesi, Siitinselkä-Vuoriselkä on arvioitu painekoh-
teeksi, jolle asetetaan perustoimenpiteitä.

Pohjavedet

Panu Ranta esitteli asiaa. Riskiin kohdistuvia toimenpiteitä Vuoksen vesienhoitoalueen (VHA 1) puolella on 8 pohjavesialueelle ja toimenpiteitä yhteensä 63 kpl. Riskitekijöitä pohjavesialueilla ovat asutus ja maankäyttö, liikenne ja tienpito, maa- ja metsätalous, pilaantuneet maa-alueet sekä teollisuus ja yritystoiminta. Toimenpidetyyppinä ovat mm. hulevesien hallinnan ja käsittelyn tehostamisen, tie- ja rataliikenteen pohjavesiriskien hallinta sekä pilaantuneen maa-aluekohteen/pohjaveden riskinarviointi, puhdistussuunnittelu ja puhdistaminen. Pohjavesialueita, joihin toimenpiteitä kohdistuu, ovat: Hanhikangas (Mikkeli), Hatsola (Juva), Kauriansalmi (Mikkeli), Punkasalmi (Savonlinna), Pursiala (Mikkeli), Rapionkangas (Juva), Rauhaniemi (Sulkava) sekä Ruutanaharju

(Rantasalmi). Toimenpiteiden investointikustannukset ovat yht. n. 6 miljoonaa euroa, josta valta-osa koskee Pursialaa ja sen pilaantuneiden maa-alueiden toimenpiteitä. Käyttökustannukset VHA 1:n puolella ovat yhteensä n. 300 000 €.

Kymijoen-Suomenlahden (VHA 2) vesienhoitoalueella riskiin kohdistuvat toimenpiteet on laadittu 3 pohjavesialueelle, toimenpiteitä yht. 7 kpl. Riskitekijöinä ovat liikenne ja tienpito, pilaantuneet maa-alueet sekä teollisuus- ja yritystoiminta. Toimenpiteinä ovat teollisuuden tai muiden toimijoiden ympäristölupatarpeen harkinta tai lupaehtojen päivittäminen pohjaveden suojelun kannalta, tie- ja rataliikenteen pohjavesiriskien hallinta sekä pilaantuneisuus selvitys pilaantuneilla maa-alueilla. Toimenpiteitä on kohdistettu alueille: Kuortti (Pertunmaa), Naarajärvi (Pieksämäki) ja Vilkonharju (Hirvensalmi). Investointikustannukset ovat yhteensä 25 000 € ja käyttökustannukset 2 000 €.

Lisäksi on riskiin kohdistumattomia toimenpiteitä VHA1-2-alueilla yhteensä 11 pohjavesialueelle. Toimenpiteinä näissä on erityisesti pohjavesien rakenneselvityksiä/mallinnusta sekä suojelusuunnitelmien päivytystä. Investointikustannukset ovat 440 000 €.

Todettiin, että alueellisia suojelusuunnitelmien seurantaryhmät ovat edelleen olemassa, mutta kokouksia ei ole viime aikoina juurikaan pidetty. Mikkelin on ollut niistä ehkä aktiivisin. Tarvittaessa asioita otetaan esille mm. kuntakeskusteluissa. Säännönmukaisesti pohjavesiasioita ei niissä ole ollut, viimeisimpänä todennäköisesti pohjavesialueiden kartoitus- ja luokitteluasia, kun työ alkoi. Jatkossa esillä voisi olla vesienhoidon toteuttamisnäkökulma riskikohteilla, kuntien maankäyttö pohjavesien kannalta ja vesihuollon valvontaohjelma. Todettiin, että pohjavesialueiden luokitus on loppusuoralla, kuuleminen on vielä hieman kesken.

Ympäristötavoitteiden asettaminen

Perti Manninen esitteli asiaa. Ympäristötavoitteiden asettamista koskeva opas on päivitetty. Asiaa on käsitelty ympäristöhallinnon yhteisessä 19.5. tilaisuudessa ja tähän palataan ympäristöhallinnon työpajassa 16.6. Varsinainen ympäristötavoitteiden asettaminen tehdään kesän- alkusyksyn aikana.

Määräajan pidentämisessä ovat kaikki vanhat vaihtoehdot käytössä 3. kaudella (luonnonolosuhde 2021, 2017), tekninen (2021,2027) ja taloudellinen (2021, 2027). Uutena vaihtoehtona on luonnonolosuhde v. 2027 jälkeen. Perusteluihin on kiinnitettävä huomiota; tähän on laadittu painekohdaisesti tyyppitapauksia ja mallivastauksia. Luonnonolosuhteista todettiin, että esim. ilmastonmuutos ei ole suoraan peruste poikkeukselle.

Alennetuissa tilatavoitteissa arvio tapahtuu vaiheittain: 1. onko olemassa toimivia menetelmiä tilan parantamiseksi ja 2. onko taloudellisesti kohtuutonta toteuttaa ne. Arvioinnissa on tehtävä huolellinen perustelu ja kaikki mahdolliset toimenpiteet on silti nimettävä ja toteutettava. Alennettu tilatavoite tulee tehdä osatekijöittäin ja kohtuuttomat kustannukset arvioitava. Tarkistus tehdään kuuden vuoden välein.

Uusissa hankkeissa poikkeuksen tarpeen arviointia on laajennettava mm. siten, että arvioidaan YVA:n vaativien hankkeiden ohella myös pienempiä hankkeita.

Eryityskysymyksinä ovat Kevomu-vedet (myös näille voidaan asettaa poikkeuksia). Erytysalueiden tavoitteet tulee huomioida tavoitteita asetettaessa.

Käytännössä ympäristötavoitteiden asettamistyö tehdään kesän- alkusyksyn aikana samaan aikaan VHS- ja TPO-kirjoitustyön kanssa.

Todettiin, että tavoitteista poikkeaminen on vaativa aihepiiri. Tähän mennessä on ollut käytännössä pakko käyttää aikataulupoikkeamia. Tavoitteena on vesien hyvä tila vuoteen 2027

mennessä. Vesienhoitosuunnitelmissa tullaan todennäköisesti käyttämään edelleen tilatavoitteen lykkäämistä ja perusteena luonnonolosuhteet. Vuoksen vesienhoitoalueella saattaa olla yksittäisiä kohteita, joissa joudutaan pohtimaan alennettuja tilatavoitteita (esim. Lappeenrannan Rakkolanjoki yhdyskuntajätevesien purkupaikkana). Tämänkaltaisia vesiä ei Etelä-Savossa mahdollisesti ole.

5. Toimenpideohjelman ja vesienhoitosuunnitelman valmistelutilanne

Toimenpideohjelma-asiakirjan valmistelu on alkuvaiheessa kaikissa ELYissä. Asiakirjaa työstetään kesän- alkusyksyn aikana. Ohjelman runkona käytetään 2. kauden runkoa. Asiakirjaa valmistellaan kuulemiseen mennessä riittävän pitkälle. Viimeistely ja tarpeelliset muutokset tehdään kuulemisen aikana ja sen jälkeen.

Vesienhoitosuunnitelmat kootaan kesä-syyskuun aikana. ELYt järjestävät YTR-kokoukset syyskuussa. VHA1-2-ohjausryhmän kokous pidetään 25.9.). Lokakuussa tehdään asiakirjan taitto ja käännökset. Kuuleminen alkaa 1.11. Todettiin, että vesienhoitosuunnitelmassa on uusi rakenne: osa 1 pitää sisällään vesienhoitoaluekohtaisen osuuden ja osa 2 valtakunnallisen osuuden.

6. Hankkeiden tilannekatsaus

Liisa Muuri esitteli asiaa. Todettiin, että vesiensuojelun tehostamisohjelmassa on viiden vuoden ajalle varattu 20 miljoonaa euroa vesistökuunnostushankkeisiin ja asiantuntijaverkostojen vahvistamiseen.

ESAELYN toimialueella on käynnissä kalatalousaluekohtaiset vesienhoidon yleissuunnitelmat, jotka täydentävät yleisemmän tason vesienhoidon suunnitelmia ja joilla vahvistetaan toimenpiteiden toteutumista ja yhteistyötä toimijoiden kesken.

Käytiin läpi vireillä olevia hankkeita ja avustushakemuksia alueittain. Osaan hankkeista ei ole vielä tehty avustuspäätöstä:

Kyyvesi-Pieksämäki-alue

- Kyyveden vähempiarvoisen kalan pyynti, Heiniön kunnostusprojektin esiselvitys
- Kyyveden pohjoisten valuma-alueiden metsätalouden vesiensuojeluhanke
- Hauki-Soukkion monitavoitteisen kosteikon perustaminen, Kangasniemi
- Vesistöille haitallisen humuksen kulkeutumisen minimointi Nykälänjoen valuma-alueella
- Kostekon perustaminen, Virtasalmi

Mäntyharjun reitin keskiosa

- Yleissuunnitelma lähivesien tilasta ja tilan kohentamisesta, Mäntyharjun kunta
- Hoitokalastus ja vesikasvien niitto ja vedenalaisten kivien merkitseminen Pertun osakaskunnan alueen järvissä
- Haukilammen hoitokalastus

Mikkelin ja Juvan alue

- Mikkelin alap. Saimaan hoitokalastushanke
- Jukajärven ylisyoösyypadon ja kalataloudellisen kunnostuksen yleissuunnitelma
- Jukajärven ja Kuhalammen kunnostuksen yleissuunnitelma.

Joroinen-Rantasalmi-Haukivesi

- Vesistöjen kunnostus ja kalakantojen ylläpitävä hoito, Virtasalmi-Joroinen kalatalousalue
- Vesistöjen kunnostus ja kalakantojen ylläpitävä hoito, Haukiveden kalatalousalue

- Hoitokalastus Valvatuksella
- Rantasalmen Vaahersalonlammen luonnonsuojelualueen hoitotyö
- Raudanvedet 2020

Savonlinnan seutu

- Hirvasjärven kunnostushanke 1 ja 2, Savonlinna
- Mertajärven kunnostus, Savonlinna
- Ruokojärven kunnostushanke
- Suurjärven metsätalouden vesiensuojelun kehittämishanke
- Sorvaslahden luontoselvitys, Punkaharju
- Suurijärven ja Ylä-Mutajärven vesistöjen kunnostus 2. vaihe

Laajemmat hankkeet

- Hoitokalastustyön jatkuvuuden turvaaminen, Etelä-Savo
- VERTIKA-hanke (KASELY)

Todettiin, että hankekirjo on laaja ja ulottuu maakunnan eri osiin. Seuraava hakukierros on syksyllä, vielä ei ole päätetty että tullaanko sitä aikaistamaan. ELY toivoo maakunnasta paljon hakemuksia, mikäli kunnostustarpeita ilmenee.

7. Muut asiat

ESAELY pyrkii järjestämään ennen seuraavaa kokousta Teams-ympäristöön työtilan, johon voidaan jatkossa tallentaa dokumentteja ja jolla vähennetään mm. liitetiedostojen lähettämistä.

8. Seuraavan kokouksen asiat ja kokouksen ajankohta

Seuraava kokous pidetään torstaina 17.9. klo 9-13. ESAELY lähettää kokouskutsun ja kalenterimerkinnän. Mikäli kokous pidetään paikan päällä, tästä ilmoitetaan erikseen.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.00.

Puheenjohtaja

Pekka Häkkinen

Sihteeri

Juho Kotanen

JAKELU Etelä-Savon vesienhoidon yhteistyöryhmän jäsenet ja varajäsenet